

УДК 378.013.42:316.723

М. І. Максимовський

**МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ ЗАСОБАМИ АНІМАЦІЇ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-
КУЛЬТУРНИХ УМОВАХ**

Сучасні соціально-культурні умови існування соціуму та перехід до інформаційного суспільства актуалізують дослідження процесу розвитку соціальної взаємодії студентської молоді, оскільки від позитивної соціалізації представників цієї групи залежить перспектива існування суспільства. Нині студентська молодь внаслідок занурення у віртуальний простір подекуди проявляє споживацтво у суспільному житті, громадський нігілізм в умовах суспільної кризи, а в окремих випадках навіть екстремістські моделі поведінки. Виклики глобалізації та зміни умов життя в інформаційному суспільстві актуалізують модернізацію процесу розвитку соціальної культури студентства. Забезпечення успішного соціального становлення молоді особистості, готової до творчості в професійно-громадянських сферах життєдіяльності, зумовлює звернення до активізуючих засобів, зокрема анімаційної діяльності, як суспільної практики, що сприяє гармонізації процесу соціального становлення інтелектуалів в сфері вищої освіти.

Соціальна культура розглядається вченими з позицій філософії, соціології, культурології, педагогіки, соціальної педагогіки: Е. Байрамова, С. Григор'єв, Б. Єрасов, Н. Кильберг-Шахзадова, Н. Луман, Т. Парсонс, А. Рижанова, Е. Тадевоян, Н. Тимченко та ін. Соціальний розвиток студентської молоді досліджують О. Винославська, А. Лякішева, Н. Максимовська, С. Савченко, Л. Сокурянська, В. Шрифурак та ін. Анімаційну діяльність як суспільну практику розглядають Т. Лесіна, Н. Максимовська, Е. Мамбеков, М. Петрова, Л. Тарасов, М. Ярошенко та ін. Втім поза увагою дослідників залишилося дослідження соціальної культури студентської молоді з урахуванням впливу анімаційної діяльності. Метою статті є презентація структурно-змістової моделі розвитку соціальної культури студентства у єдності її компонентів та провідних напрямів вдосконалення в сучасних соціально-культурних умовах.

Соціальна культура студентської молоді визначається на основі наукової позиції А. Рижанової: «Соціальна культура – показник соціальної зрілості соціального суб'єкта, того, що він здатний не лише засвоювати новий, відтворювати існуючий соціальний досвід, але й удосконалювати в цьому процесі і навколишній соціум, і свою соціальну суб'єктність» [3, с. 37]. Завдяки цій позиції уможлиблюється розкриття сутності досліджуваної характеристики, яка ґрунтується на власній участі особистості і спільноти у соціальному вдосконаленні.

Щодо студентства, то воно зберігає свої ознаки завдяки тому, що основний вид діяльності – навчально-професійна – залишається провідним. На думку С. Савченко, «соціальна функція студентства полягає в тому, щоб підготувати себе до виконання особливих професійних і культурно-етичних завдань, переважно інтелектуального й управлінського характеру» [4, с. 75]. Отже, актуальні для сучасного студентства завдання, які дозволяють реалізувати відповідну соціальну роль, вкладаються у професійну, громадянську складові, а в інформаційному суспільстві додається соціально-інформаційний компонент, який має інструментальний характер для реалізації двох попередніх, залишаючись при цьому окремим змістовим елементом соціальної культури.

Виходячи з того, що соціальна культура студентської молоді в інформаційному суспільстві – це ступінь розвитку її соціальності, яка є виявом соціальної суб'єктності професійно-громадянського спрямування в освітньому просторі вищого навчального закладу та поза його межами, сприяє відтворенню та вдосконаленню цінностей соціальної життєдіяльності шляхом утворення нових моделей просоціальної активності, зокрема у віртуальному інформаційному середовищі [1], було визначено відповідні компоненти цієї характеристики соціальної зрілості досліджуваної групи.

На нашу думку, в сучасних умовах прийняття професійних цінностей та набуття знань характеризує рівень соціальної культури, тобто навчання й наука стають провідними сферами соціально-професійного становлення. Навчання у діалогах та інноваційних дискусіях, участь у науковій діяльності, цінність власної ідеї незалежно від масовості її оприлюднення, усвідомлене протистояння плагіату, відповідальність через професію за соціальний розвиток – такими є орієнтири студентських спільнот, що рухаються шляхом професійного вдосконалення.

Водночас, інтелектуальна прогресивність студентів посилює характерний розрив між поколіннями в інформаційному суспільстві, через що соціально-громадянська складова соціальної культури характеризує участь студентів у профілактиці ейджизму, подоланні інших різновидів відчуження соціальних груп, попередженні маргіналізації, дискримінації за будь-якими ознаками. Відтак, сприяння соціальній інтеграції в інформаційному середовищі набуває особливої важливості в процесі розвитку соціальної культури студентів.

В інформаційному суспільстві до характеристик професійно-громадянської зрілості додаються ознаки інформаційно-соціального розвитку, які стають органічною складовою соціальної культури студентів. Серед них переважають наступні: ціннісне усвідомлення та використання інформації, критичне сприйняття інформації, вміння пошуку та використання соціально-позитивної інформації для подальшого професійного становлення, утворення віртуальних

майданчиків для виявлення громадянської позиції, безпечна поведінка у віртуальному просторі. Таким чином виявляється вплив постіндустріального суспільства, а саме з'являються соціально-інформаційні ознаки розвитку студентської особистості, які актуалізуються у зв'язку із знаходженням в інформаційно-віртуальному просторі.

В сучасних соціально-культурних умовах одним із дієвих засобів активізації процесу вдосконалення соціальної зрілості студентства у освітньому процесі є анімаційна діяльність, яку досліджували Т. Лесіна, Н. Максимовська, М. Петрова, Л. Тарасов та ін. Наприклад, Л. Тарасов досліджує анімацію в контексті розвитку соціально-підтримуючих громадських ініціатив. Учений розглядає анімаційний процес на трьох рівнях: екзистенційно-мотиваційному (складається з прагнення займати життя як простір, проживати його цілісно, мати право на власне життя, почути світ у відношенні смислу); структурно-діяльнісному (перетворювальна діяльність (особисто значима та суспільно корисна), комунікативна, рефлексивна, пізнавальна); культуротворчому (виявлення соціокультурних лідерів, створення об'єднуючих елементів культури та мистецтва, активізація суспільно-просвітницької діяльності, розвиток суспільно-творчих неформальних об'єднань, що спрямовані на духовне оздоровлення суспільства) [6, с. 70–76]. Погоджуємося з позицією автора, що під час здійснення анімаційного процесу внутрішнє переконання стає мотивом для просоціальної поведінки. Така характеристика анімації створює обґрунтоване уявлення про неї як про динамічний засіб розвитку соціальної культури студентів.

Враховуючи вищесказане, в цьому дослідженні анімаційна діяльність – це суспільна практика, у процесі реалізації якої відбувається активізація соціально-позитивної взаємодії у соціальному середовищі студентства як соціального суб'єкта, що сприяє динаміці соціальності студентської молоді шляхом створення умов для зростання духовних потреб та безпосередньої участі у соціальному вдосконаленні [1].

Анімаційна діяльність має специфічні властивості для розвитку соціальної культури студентів, що особливо актуалізуються в умовах інформаційного суспільства: по-перше, анімаційна діяльність мотивує особистість молодої людини до вдосконалення власних духовних потреб, що перевтілюються у соціально-позитивну активність; по-друге, під час участі в анімаційних заходах консолідується студентська спільнота і виробляються спільні позитивні моделі взаємодії у середовищі життєдіяльності, в тому числі через віртуальний простір; по-третє, просоціальна анімаційна активність створює передумови для вироблення ініціатив у напрямі вдосконалення соціального всесвіту; по-четверте, поєднуючись із традиційними видами студентської активності, анімація стає чинником зростання якості самоврядування студентів, поліпшення взаємодії в спільноті і винесення соціально позитивних дій у зовнішнє середовище за допомогою новітніх засобів комунікації та можливостей

перетворення інформації; по-п'яте, поєднуючи засоби, що активізують особистість та групи (мистецтво, туризм, гра тощо) з недирективними методами та формами виховання (акції, квести, флеш-моби, тренінги та ін.) на основі активної діяльності у віртуальному середовищі утворюються нові можливості соціального зростання.

Враховуючи попередні теоретичні позиції, постає необхідність обґрунтування моделі розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності. Моделювання – спосіб дослідження будь-яких явищ, процесів або об'єктів шляхом побудови та аналізу їх моделей. Модель – уявний чи умовний образ, аналог певного об'єкта, процесу чи явища, що відтворює у символічній формі його типові риси [5, с. 157].

Компонентами моделі розвитку соціальної культури студентів засобами анімації є цільовий, суб'єкт-об'єктний, змістовий, технологічний, результативний. Загальна мета – активізація соціальної суб'єктності студентів засобами анімаційної діяльності для створення нових моделей професійно-громадянської соціальної взаємодії, зокрема в інформаційному середовищі. Для поглиблення змісту анімаційної діяльності було конкретизовано мету на внутрішньо-вузівському (створення умов для розвитку креативної професійно-громадянської позиції студентської молоді у ВНЗ з використанням ресурсів інформаційно-віртуальної сфери) та зовнішньо-вузівському рівнях її здійснення (виявлення професійно-громадянської позиції поза ВНЗ з метою вдосконалення соціальної взаємодії в інформаційному соціумі).

Суб'єкт-об'єктний елемент моделі представлений студентами, які залучаються до діяльності, а також дієвими суб'єктами – куратори, активісти самоврядування студентів, студентські громади, представники громадських організацій, культурно-дозвіллевих закладів, віртуальних спільнот.

Змістовий компонент моделі складається з напрямів розвитку соціальної культури (соціально-професійний, соціально-громадянський, соціально-інформаційний на обох рівнях) та завдань. Завдання сформульовано відповідно до напрямів з урахуванням специфіки анімаційної діяльності та показників розвитку соціальної культури студентської молоді (вмотивованість, ініціативність, креативна взаємодія). Зокрема на внутрішньо-вузівському рівні: соціально-професійний напрям – посилення цінності професійного вибору, вмотивованості у ньому; забезпечення активної участі у навчально-наукових професійних спільнотах; сприяння популяризації професійних цінностей серед одногрупників та інших студентів; соціально-громадянський напрям – посилення ціннісної умотивованості у побудові громадянського суспільства; забезпечення участі у громадській діяльності у вищому навчальному закладі; сприяння громадянської консолідації студентських спільнот; соціально-інформаційний напрям – посилення соціально-позитивної мотивації щодо інформаційно-

комунікативної діяльності; забезпечення активної участі у соціально-творчих діях у інформаційно-віртуальному просторі освітньої установи; сприяння самоорганізації креативних віртуальних спільнот у закладі вищої освіти для просоціальної професійно-громадянської активності.

На зовнішньо-вузівському рівні: соціально-професійний напрям – створення умов для реалізації соціально-професійної позиції; забезпечення активного представництва у навчально-наукових професійних спільнотах поза закладом освіти; сприяння популяризації професійних цінностей поза вищим навчальним закладом; соціально-громадянський – посилення можливості добору соціально-позитивних методів участі у розбудові громадянського суспільства; забезпечення участі у громадянській діяльності з профілактики ейджизму, статевої, міжнаціональної та соціальної дискримінації, жорстокості, насильства, третирування; сприяння консолідованому та ініціативному вдосконаленню суспільства з метою сприяння соціальній інтеграції (вимушених переселенців, людей похилого віку тощо); соціально-інформаційний – посилення соціально-позитивної мотивації щодо інформаційно-комунікативної діяльності як засобу соціального вдосконалення; забезпечення активної участі у соціально-творчих діях у віртуальному просторі поза закладом освіти вищого рівня; сприяння самоорганізації креативних віртуальних спільнот для просоціальної активності.

Зміст розвитку соціальної культури студентської молоді реалізується через засоби, методи і форми анімаційної діяльності. Вони добираються у відповідності до складових показників – мотивування, ініціативності, креативної взаємодії. Для ефективного використання засобів анімаційної діяльності зі студентською молоддю мають добиратися відповідні методи. Це зокрема методи мотивування та залучення до діяльності, методи організації інтерактивної взаємодії, методи активізації та генерації настрою, методи самовиховання та самоорганізації та ін.

Методи реалізуються у формах, що добираються відповідно до сучасного освітнього та позаосвітнього процесу у вищому навчальному закладі та організації анімаційної діяльності. Наприклад, на внутрішньо-вузівському рівні: Тренінг «Моя професія в соціумі», професійний віртуальний туризм «Шлях до професіоналізму», науковий захід «Наука врятує світ», акція «Антиплагіат в дії», посвята у професію, захід «Мистецтво професіоналізму» та ін. Продовження відбувається на зовнішньому рівні: комплексний захід «Місто професії», популяризація професійних цінностей «Професії Слобожанщини», акція «Пошук професійних ідей», участь у «Наукових пікніках» тощо.

У соціально-громадському напрямі на внутрішньому рівні доцільно запровадити створення студентського анімаційного театру «Communiti», ініціювати студентську спільноту «Моя громада», реалізувати анімаційну програму «Старше покоління», акцію «Як я можу змінити світ»,

навчальний тренінг «Обмін мудрістю»; на зовнішньому рівні: патріотичні флеш-моби, акції «Волонтер як аніматор», арт-пікнік для вимушених переселенців у модульному містечку, анімаційну програму «Старше покоління» у парку, дозвілєвий захід для людей поважного віку «Дерево життя» у територіальному центрі, тренінг «Разом без насильства» тощо. У соціально-інформаційному напрямі: фестиваль інтерактивних медіа ідей та проєктів, захід Wi-Fi – простір для соціальної творчості, студія документального Інтернет кіно, конкурс на власний медіа проєкт «Створимо майбутнє», тренінг «Безпечний Інтернет», майстер-клас викладачів та студентів «Віртуальний простір», на зовнішньому: відео-щоденник у віртуальному просторі, Інтернет-дискусія «Студент у віртуальному просторі», сайт позитивних соціальних ініціатив, взаємодопомоги, власний медіа проєкт, соціальні акції у Інтернеті.

Форми і методи вдосконалюватимуться у відповідності до проміжного моніторингу та оцінки ефективності анімаційної діяльності з розвитку соціальної культури студентів. Результат розвитку соціальної культури уточнюється на рівнях: внутрішньо-вузівському – сформованість креативної професійно-громадянської позиції студентської молоді як основи соціальної культури студентської молоді в інформаційному суспільстві, на зовнішньо-вузівському – реалізація просоціальної професійно-громадянської та соціально-інформаційної діяльності як прояв соціальної культури студентської молоді. Загальний результат конкретизується також за напрямками – сформованість активної професійно-соціальної позиції та її креативна реалізація у соціумі; креативна громадянська активність профілактично-інтеграційної спрямованості; створення віртуальних моделей соціальної взаємодії професійно-громадянського характеру.

Необхідним також є регулювання та координація діяльності, що забезпечить її ефективність, для цього застосовується система принципів: гуманізму, активності, відповідальності, прямої участі, креативної взаємодії, гармонізації індивідуального і соціального.

Підсумовуючи зазначимо, що дослідження розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в сучасних соціально-культурних умовах ґрунтується на тому, що студентство є окремою соціокультурною спільнотою, провідним завданням якої є розвиток професійно-громадянської складової соціальності водночас із соціально-інформаційним компонентом соціальної культури; основним чинником розвитку соціальної культури студентів є законодавчо обумовлений освітній процес у ВНЗ, однак мають застосовуватися сучасні механізми одухотворення, а саме анімаційна діяльність як інноваційний вид суспільної практики. Обґрунтовано модель розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві, яка презентує загальну мету (активізація соціальної суб'єктності студентів

засобами анімаційної діяльності для створення нових моделей професійно-громадянської соціальної взаємодії, зокрема в інформаційному середовищі), провідні напрями (соціально-професійний, соціально-громадянський, соціально-інформаційний), завдання розвитку соціальної культури студентів (посилення соціально-позитивної мотивації щодо інформаційно-комунікативної діяльності як засобу соціального вдосконалення; забезпечення активної участі у соціально-творчих діях у віртуальному просторі поза ВНЗ; сприяння самоорганізації креативних віртуальних спільнот для просоціальної активності та ін.), засоби, методи, форми (методи мотивування та залучення до діяльності, методи організації інтерактивної взаємодії, методи активізації та генерації настрою, методи самовиховання та самоорганізації та ін.), результат розвитку соціальної культури студентів (сформованість креативної професійно-громадянської позиції студентської молоді, реалізація просоціальної професійно-громадянської та соціально-інформаційної діяльності як прояв соціальної культури студентської молоді). Перспективою подальшого дослідження є виявлення особливостей технологізації анімаційної діяльності зі студентською молоддю та розробка технології розвитку соціальної культури студентів зважаючи на специфіку внутрішнього соціально-виховного середовища закладу вищої освіти та зовнішнього територіального й віртуального простору з урахуванням соціально-культурних умов сучасного соціуму.

Список використаної літератури

1. Maksymovskiy M. Animation activities as a means of developing student youth's social culture / M. Maksymovskiy // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – № 7 (61). – С. 224–233. **2. Максимовська Н. О.** Соціально-педагогічна діяльність зі студентською молоддю у сфері дозвілля: анімаційний підхід : монографія / Н. О. Максимовська. – Харків : Друк ТОВ «Тім Пабліш Груп», 2015. – 368 с. **3. Рижанова А. О.** Якісні рівні соціальності / А. О. Рижанова // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 24–25 квіт. 2014 р. / Харків. держ. акад. культури, Нац. акад. мистецтв України, Ін-т культурології. – Харків, 2014. – С. 37–38. **4. Савченко С. В.** Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 «Соц. педагогіка» / Савченко С. В. – Луганськ, 2004. – 455 с. **5. Словарь** по социальной педагогике : учеб. пособие : [для студентов высш. учеб. заведений] / авт.-сост. Л. В. Мардахаев. — М. : Академия, 2002. — 368 с. **6. Тарасов Л. В.** Социокультурная анимация в ХХІ веке: концепция развития социально-поддерживающих гражданских инициатив : монография / Л. В. Тарасов. – М. : Русаки, 2012. – 223 с.

Максимовський М. І. Модель розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімації в сучасних соціально-культурних умовах

В статті обґрунтовується модель розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності. Соціальна культура студентської молоді в сучасних соціально-культурних умовах визначається як ступінь розвитку соціальності, що є виявом соціальної суб'єктності професійно-громадянського спрямування, зокрема у віртуальному просторі. Анімаційна діяльність трактується як суспільна практика, у процесі реалізації якої відбувається активізація соціально-позитивної взаємодії, що сприяє динаміці соціальної творчості студентської молоді. Моделювання цього процесу передбачає комплексне втілення умов для зростання духовних потреб та безпосередньої участі студентства у соціальному вдосконаленні. Представлено модель у єдності компонентів: мети, рівнів здійснення, напрямів, завдань розвитку соціальної культури студентів, а також засобів, методів, форм та очікуваних результатів цього процесу.

Ключові слова: студентська молодь, анімація, інформаційне суспільство, соціальна культура.

Максимовский Н. И. Модель развития социальной культуры студенческой молодежи средствами анимации в современных социально-культурных условиях

В статье обосновывается модель развития социальной культуры студенческой молодежи средствами анимационной деятельности. Социальная культура студенческой молодежи в современных социально-культурных условиях определяется как степень развития социальности, которая является проявлением социальной субъектности профессионально-гражданского направления, в частности в виртуальном пространстве. Анимационная деятельность трактуется как общественная практика, в процессе реализации которой происходит активизация социально-позитивного взаимодействия, которое способствует динамике социального творчества студенческой молодежи. Моделирование этого процесса предусматривает комплексное воплощение условий для взросления духовных потребностей и непосредственного участия студентства в социальном совершенствовании. Представлена модель в единстве компонентов: цели, уровней совершенства, направлений, заданий развития социальной культуры студентов, а также средств, методов, форм и ожидаемых результатов этого процесса.

Ключевые слова: студенческая молодежь, анимация, информационное общество, социальная культура.

Maksymovskiy M. Model for Developing Student Youth's Social Culture by Means of Animation Under Contemporary Sociocultural Conditions

The article gives a rationale to the model of developing student youth's social culture by means of animation activities. Student youth's social culture is defined, under contemporary cultural conditions, as a level of sociality, which by itself is a manifestation of professionally and civilly oriented social subjectness, particularly in virtual space. Animation activities are described as social praxis, during which an activation of socially positive interaction occurs that leads to dynamic social creativity of student youth. Modeling this process requires complex creation of conditions for increased mental needs and immediate participation of students in social improvement. The article also presents a model with following components: aim, levels of implementation, directions, tasks for developing students' social culture, as well as means, methods, forms and expected results of this process.

Regulation and coordination of activities ensures their effectiveness based on a system of principles: humanism, activeness, responsibility, immediate participation, creative interaction and harmonizing individual and social. Future research will involve uncovering of definitive traits of technologizing animation activities with student youth and development of student social culture development technology based on specific features of inner social-educational environment of a higher education institution and outer territorial and virtual space, taking into account the social-cultural conditions of contemporary society.

Key words: student youth's, animation, information society, social culture.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.

УДК 378.124

Г. М. Олійник

**СОЦІОКУЛЬТУРНА АНІМАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Соціальна робота в сучасних умовах потребує ефективного пошуку нових шляхів розвитку професійної сфери. Адже вона виконує одне із важливих завдань – створення необхідних умов для всебічного, гармонійного розвитку особистості шляхом організації дозвілля і рекреаційної діяльності. Таким чином відбувається соціалізація особистості, формується певна поведінка. І в цьому плані вона виконує